

ningen i Danmark, har han gjort alle en tjeneste. Desværre er jeg bange for, at han blot vil befæste fordommen om historieteoriens irrelevans. Det bliver forhåbentlig ikke tilfældet!

BERNARD ERIC JENSEN

AIRA KEMILÄINEN: Die historische Sendung der Deutschen in Leopold von Rankes Geschichtsdarstellung. *Annales Academiae Scientiarum Fennicae. Ser. B. Tom. 147.* Helsinki, Suomalainen Tiedekatemia, 1968. 192 s. 22 FM.

I forhold til Rankes betydning er litteraturen om ham egentlig forbavsende lille. Det passer meget godt sammen med de mange og grove misforståelser han er blevet udsat for helt op i vore dage. Et par – typiske – eksempler: I sit meget velafbalancerede essay *Ranke in the Light of the Catastrophe* (1952) citerer Pieter Geyl en anonym artikel i *Times Literary Supplement* fra 1950 for følgende: »The German interest in Ranke is one attempt among many to evade the responsibilities of the day, as Ranke evaded them, by a sort of political quietism – finding God in history in the hope that He will take the blame for anything that goes wrong Ranke spoke of historians as priests, he regarded kings as the most sacred of priests. The State could never sin, and if it did, this was not his affair. This was the spirit of the learned classes in Germany which brought Hitler to power and which still dominates academic circles« (her citeret fra genoptrykket i *Debates with Historians*, 1958, s. 22 – selve essayets titel hentyder sandsynligvis til Friedrich Meineckes *Die deutsche Katastrophe* fra 1946).

Et andet eksempel lidt længere tilbage i tiden er Charles A. Beard i hans kendte artikel fra 1935 *That Noble Dream* (her citeret fra genoptrykket i Fritz Stern, ed: *The Varieties of History. From Voltaire to the Present*, 1961, s. 315–328; citatet er fra s. 319). Beard gik i krig med sin samtids mere eller mindre firkantede positivist, som han uden videre satte i forlængelse af Ranke, idet han som så mange andre misforstår det Rankeske »wie es eigentlich gewesen« derhen, at Ranke skulle have ment at hans egen historieskrivning var strengt objektiv (i betydningen upartisk). Rankes mening var at *stræben* efter upartiskhed burde være idealet og at dette i sig selv måtte udelukke en moralsk sætten-sig-til-doms over fortiden. Beard afrunder sin opfattelse af Ranke med følgende salut: »Persistently neglecting social and economic interests in history, successfully avoiding any historical writing that offended the most conservative interests in the Europe of his own time, Ranke may be correctly characterized as one of the most »partial« historians produced by the nineteenth century«. På denne – i mine øjne groteske – baggrund er en bog som Kemiläinens mere end velkommen. Bag den ligger det nødvendige forarbejde, nemlig en grundig gennemlæsning af Rankes vældige produktion, en bedrift som de fleste uvilkårligt er meget tilbage for.

Bogen begynder med at fastslå, at Ranke aldeles ikke var en perspektivløs samler af historiske kendsgerninger, men at hans religiøse og filosofiske interesse netop har været udgangspunktet for hans forsken. Rankes udtrykkelige afstandtagen fra Hegels aprioriske opfattelse betones ved at fremhæve hans empiriske grundholdning: først det møjsommelige og omfattende studium af fortiden efter kildekritiske principper vil eventuelt kunne afsløre de mønstre, den sammenhæng eller »mening«, som for ham er formålet med forskningen.

Kemiläinens hovedformål har været at fastslå om Ranke har haft en forestilling om det tyske folks særlige mission eller kaldelse og i bekræftende fald hvori denne »Sendung« bestod. M.a.o. var Ranke en nationalist eller chauvinist i traditionel (tysk) forstand?

Efter en omhyggelig og meget interessant gennemgang er Kemiläinens konklusion den, at det tyske folk i lighed med andre ledende kulturfolk – og i en slags vekselvirkning med disse – har været førende m.h.t. virkeliggørelsen af visse principper eller ideer, men at en del af en sådan »mission« allerede har set sin opfyldelse i fortiden, f.eks. i middelalderens tyske kejserdømme. Alene Rankes tro på de germanske og romanske folks principielle enhed udtrykt gennem deres gensidige påvirkning gennem århundreder, i Rankes tid manifesteret gennem »Stormagtsbalancen« i Europa, var i sig selv en hindring for en nationalistisk opfattelse som den »den preussiske historikerskole« gjorde sig til talsmand for.

Faren ved en systematisk opstilling efter emner i et idéhistorisk arbejde er naturligvis at man skal starte forfra i forfatterskabet hver gang man skal gennemgå et nyt emne, hvilket kan bryde sammenhængen i forfatterpersonlighedens udvikling. Det er også klart, at der ligger en sådan risiko når det drejer sig om Ranke, hvis forfatterskab strækker sig hen over en ca. 60-årig periode, fra 1824 og bogstavelig talt lige til hans død i 1886, fylder omtrent ligeså mange bind og spænder over store områder og mange århundreder. Hvad der ikke gør sagen nemmere er at Rankes teoretiske betragtninger ligger spredt ind imellem i disse mange bind, selvom der selvfølgelig er en del at hente i større sammenhæng i enkeltværker som *Zur Kritik neuerer Geschichtsschreiber* (1824) og *Über die Epochen der neueren Geschichte. Vorträge dem Könige Maximilian II. von Bayern gehalten* (1854). Når Kemiläinens arbejde alligevel ikke er faldet fra hinanden i enkeltafhandlinger, skyldes det dels koncentrationen om tyskernes »Sendung«, således at de enkelte emner underordnes dette problem, dels at Rankes synspunkter efter alt at dømme ikke ændrede sig radikalt i løbet af forfatterskabet.

Tilbage er at sige, at denne bog bør være et standardværk i den historiske uddannelse og at dette bør lettes ved at den ikke får lov at forblive relativt skjult i et lærd selskabs publikationsrække, men at den snarest bør oversættes til engelsk og udgives som billigbog, således at den bl.a. kan nå den engelsktalende verden, hvor der, som det fremgår af citaterne i begyndelsen af denne anmeldelse, stadig er et stort behov for oplysning om Ranke.

JAKOB PASTERNAK

HENRY ADAMS: *The History of the United States of America During the Administrations of Jefferson and Madison*. Abridged and edited by ERNEST SAMUELS. *Classic American Historians* (General Editor PAUL M. ANGLE). Chicago and London, University of Chicago Press, 1967. xxii + 425 s. Ill. 76 sh.

Det hører til den amerikanske USA-historikers uddannelse, at han i graduate school skriver et paper, helst et års-paper, om Henry Adams' fremstilling af Thomas Jefferson, dels fordi Jefferson står så problematisk i amerikansk historiografi, dels fordi Henry Adams (1838–1918) i den ene afstemning efter den anden